

Leeuw in een Kooi – KVS, 1 Oktober 2009

Nadia Fadil

Het is voor mij een grote dag. Niet omdat ons boek er ligt, maar vooral omdat ik voor het eerst met alle auteurs van het boek – Bambi, Sarah, Sarah, Karel en Meryem – in één en dezelfde fysieke plaats aanwezig ben. Onze banden zijn vooral via het internet gesmeed, en wie eraan mocht twijfelen dat virtuele banden niet tot reële banden konden uitgroeien, spreek ik graag tegen met de verwijzing naar onze samenwerking. Uit de weken en maanden, talrijke emaildiscussies, die op sommige momenten vrij hevig en woelig werden, is er niet alleen een nieuw boek ontsproten, maar ook en vooral een geweldige groep. Ik wens de co-auteurs dan ook expliciet te bedanken voor deze samenwerking, hun vriendschap en hun generositeit.

Ook de gastauteurs – Abdou Bouzerda, Ida Dequeecker, Paul Goossens, Ico Maly, Olivia Rutazibwa, Elke Vandepierre – wens ik te bedanken, voor hun engagement en kosteloze inzet in dit project. Hun bijdragen tonen aan dat we niet alleen staan in onze analyses. Ze bieden scherpe ontledingen van het multicultureel debat, de verhouding tussen het Westen en de Islam, het concept integratie of de wijze waarop de beschavingsretoriek in dit debat wordt ingezet.

Tot slot dank ik de uitgeverij Meulenhoff-Manteau. Harold Polis voor zijn geloof en steun in dit project. Ook dank aan Katrien De Loose en Leen Lever voor de nodige ondersteuning.

Ik heb voor vanavond beloofd dat ik een positieve, en hoopvolle boodschap zou meegeven. Dat laatste is voor mij niet moeilijk. Immers, door aan dit boek te werken is het juist dat wat ik, samen met mijn co-auteurs, gastauteurs en al diegene die van ver of dichtbij aan het boek hebben gewerkt, wilden bereiken. We wilden ons juist voor één keer niet laten leiden door een defensief discours, of dominante machtsverhoudingen. Maar juist een bijdrage leveren tot die nieuwe taal, die nieuwe verbeeldingskracht die vandaag broodnodig is in Vlaanderen.

Alvorens ik verderga, wil ik daarom eerst het volgend filmpje tonen.

[Afspelen youtube film Suheir Hammad – ‘What I Will’]

What I will (Suheir Hammad)

*I will not
dance to your war
drum. I will
not lend my soul nor
my bones to your war
drum. I will
not dance to your
beating. I know that beat.
It is lifeless. I know
intimately that skin
you are hitting. It
was alive once
hunted stolen
stretched. I will*

*not dance to your drummed
up war. I will not pop
spin beak for you. I
will not hate for you or
even hate you. I will
not kill for you. Especially
I will not die
for you. I will not mourn
the dead with murder nor
suicide. I will not side
with you nor dance to bombs
because everyone else is
dancing. Everyone can be
wrong. Life is a right not
collateral or casual. I
will not forget where
I come from. I
will craft my own drum. Gather my beloved
near and our chanting
will be dancing. Our
humming will be drumming. I
will not be played. I
will not lend my name
nor my rhythm to your
beat. I will dance
and resist and dance and
persist and dance. This heartbeat is louder than
death. Your war drum ain't
louder than this breath.*

Ik wilde met dit stuk van Suhair Hammad aanvangen, een Amerikaanse schrijfster met Palestijnse roots. Ook al gaat het hier heel concreet over de Israelische oorlogsmachine, en de situatie in Palestina, dit gedicht kan ook worden opgevat als een allegorie op de notie van verzet. Verzet wordt hier niet ingevuld op een reactieve manier, een handeling die zich enkel te laten leiden door het gewelddadige offensief waarmee men te maken heeft. Hammad's gedicht gaat over de kracht van het verzet dat vertrekt vanuit een *loyaliteit* voor het eigen ritme, voor het leven dat men is. Voor de waarheid en identiteit die men draagt. Zoals het verzet van de Palestijnen dat omvat zit in het leven van alledag. Er gewoon zijn, en leven. Voortdurend heropbouw, telkens opnieuw, na elke destructie of invasie. De huwelijksfeesten, liefdesverhalen en kleine verzuchtingen ook een plaats geven. En het aanhoudend geloof in een Palestina, dat op duizend-en-een verschillende manieren wordt verteld.

Veel te lang heb ik, hebben wij, ons in een defensief discours gehuld. Mijn interventies beperkten zich vaak op reacties op de racistische aanvallen in het publiek debat of in het alledaagse leven, aanvallen die erop gericht waren onze aanwezigheid, en de complexiteiten van onze levens te ontkennen, of te ondergraven.

Dat laatste heeft ervoor gezorgd dat we mede slachtoffer dreigden te worden van datgene wat we bestreden. We dreigden 'allochtoon' te worden, of onzelf als dusdanig te zien. En onzelf

daardoor een spreekrecht ontnemen over Vlaanderen. Vlaanderen louter als een wit Vlaanderen, een racistisch Vlaanderen zien en benaderen.

Hierdoor vergaten we de essentie van het verzet. Trouw blijven aan je eigen principes. Nooit vergeten waar je vandaan komt. En vooral niet vergeten elke dag opnieuw te vechten voor datgene wat je bent, en niet datgene wat men van je wil maken, of verplichten te worden. Een zwijgende allochtoon, een ja-knikkende allochtoon, een kwade allochtoon. Of gewoonweg: een 'allochtoon'.

I will craft my own drum...

I will not lend my name, nor my rhythm to your beat...

Zegt Suheir Hammad

Een Leeuw in een Kooi is in eerste instantie een aanzet tot reflectie over de verhouding tussen het multicultureel debat en de Vlaamse identiteit. Aan de hand van de analyses van een aantal thema's – etnonationalisme, secularisme, feminisme, (post-)kolonialisme en identiteitspolitiek – willen we aantonen hoe de dominante verhalen die vandaag over Vlaanderen worden verteld, en de leidende verhalen of bouwstenen die hiervoor worden ingezet, tot een Vlaanderen leiden dat uitsluitend is, dat een deel van haar bevolkingsgroep 'versoot', in plaats van die te omarmen.

Maar daarnaast omvat dit boek, zowel in onze stukken, maar ook in de bijdragen van de gastauteurs in het tweede deel, een poging om over een *ander Vlaanderen* te schrijven. Niet alleen te schrijven, maar ook dat ander Vlaanderen te verbeelden, daarover praten, daarnaar streven, en dat ander Vlaanderen, *telkens opnieuw*, heruit te vinden doorheen ons handelen en ons spreken.

Want dat andere Vlaanderen, die nieuwe wij is nodig. Omdat die oude wij niet werkt. De oude wij verplicht ons, verplicht mij, te kiezen. Te kiezen tussen mijn zelfontplooiing of mijn aanvaarding. Te kiezen tussen mijn afkomst of mijn maatschappij. Te kiezen tussen gehoord worden, of mijn waarheid vertellen.

Een oude 'wij' die ons ook netjes in vakjes opdeelt. Die mij als allochtoon categoriseert, en daardoor al mijn doen en handelen in een etnisch verschil markeert. Een oude wij die ons niet toelaat om ons pijn en lijden met elkaar te delen.

Mijn problemen, en die van mijn naasten, maken immers deel van het 'multiculturele drama', en zijn het gevolg van een gebrekkige 'integratie'.

'Autochtone' problemen zijn daarentegen algemene 'maatschappelijke' problemen.

Dit boek biedt daarom meer dan enkel een analyse, maar omvat ook enkele aanzetten tot die zoektocht, dat streven naar een 'ander Vlaanderen', naar een 'nieuwe wij'. Een Vlaanderen waarin geen plaats is voor autochtoon/allochtoon, maar die haar *heterogene samenstelling* als vertrekpunt neemt om zichzelf te verbeelden.

Maar wat wordt er juist bedoeld, met die 'nieuwe wij'?

Dat laatste kan immers al snel verglijden in een ‘*united colors of beneton*’ zelf-celebraties, waarin we elkaar gaan feliciteren met onze open houding, onze multiculturele samenstelling, en elkaar in de armen vallen.

Zulke Multiculturele omhelzingen, dreigen echter al snel verstikkend worden wanneer ze de onderlinge verschillen gaan platdrukken.

Die nieuwe wij, dat nieuwe Vlaanderen, dat andere België is er niet een waarbij verschillen van klasse, sekse, religie, etniciteit, seksuele voorkeur, of afkomst naar de coulissen worden verdreven, om dan gesommeerd te worden in een multicultureel spektakel dat netjes door een bepaalde groep geregisseerd wordt.

Die nieuwe ‘wij’ is er één die het verschil in klasse, cultuur, afkomst, gender, seksuele voorkeur juist als *vertrekpunt* neemt in de collectieve verbeelding van Vlaanderen. Een nieuwe ‘wij’ die evenveel spreekrecht geeft aan de verschillende segmenten van de bevolking, doch zich behoedzaam opstelt en bewust is van het feit dat niet iedereen op dezelfde manier kan spreken, en ook niet op dezelfde manier gehoord zal worden worden.

Het verhaal van een jonge Marokkaan in trainingspak die op en onhandige wijze zijn beklag doet over het gebrek aan jobs zal op een ander gehoor worden onthaald dan het verhaal van een hoogopgeleide academica die haar opiniestukken kwijt kan in de belangrijkste kwaliteitskranten.

Die nieuwe ‘wij’ is er daarom één die oog heeft voor de verschillende uitsluitingsmechanismen die vandaag de dag nog steeds de bovenhand hebben.

Mechanismen van *racisme*, waarbij minderheden in eerste instantie op basis van hun afkomst, culturele achtergrond of huidskleur worden beoordeeld, eerder dan hun competenties.

Mechanismen van *seksisme*, waarbij bepaalde beelden van de ‘ideale vrouw’ of de ‘ideale man’ worden geprojecteerd op iemand’s sekse, en die dan ook wordt afgestraft wanneer hij of zij hier niet aan beantwoord – door haar geen promotie te gunnen indien ze toch zwanger wordt, of door hem als ‘verwijfd’ af te doen indien hij voor de kinderen wil zorgen.

Mechanismen van *heteroseksisme*, die heteroseksualiteit als een ‘natuurlijke norm’ naar voor schuift, en homoseksualiteit – of het nu bij minderheden of bij de dominante samenleving is – als een afwijking, of een ‘spijtige’ uitzondering ziet.

En tenslotte, de *klasseverschillen*. Die klasseverschillen. Het is altijd een noodzakelijke oefening te vertrekken vanuit het besef dat niet iedereen over dezelfde startkansen beschikt, en dat niet iedereen met hetzelfde zelfvertrouwen tegen de toekomst aankijkt, of zelfs niet naar zichzelf.

Die nieuwe wij is daarom vooral in eerste instantie een verhaal van onderlinge solidariteit, en van luisterbereidheid. Van *vertrouwen*.

Een solidariteit, die niet vanzelfsprekend is. Een vertrouwen dat niet vanzelf gaat. We dragen immers allemaal in ons een bepaalde erfenis, een bepaalde geschiedenis, die ons vooral heeft geleerd om elkaar vanuit onze achtergronden te benaderen, te categoriseren, en te wantrouwen.

Velen onder ons – en dan heb ik het vooral over minderheden – dragen ook littekens van de talloze uitsluitingen, of teleurstellingen die volgen op het ontelbaar aantal pogingen het altijd opnieuw uit te leggen, vaak zonder begrepen te worden.

Die nieuwe ‘wij’, dat ‘andere Vlaanderen’ is echter nodig. Meer zelfs, het is onze enige uitweg. We zijn immers tot elkaar veroordeeld en hangen van elkaar af om als maatschappij te kunnen overleven.

Er bestaat niet zoiets als een ‘*verloren generatie*’ die opgeofferd kan worden voor onze eigen inzichten, of voor betere toekomstperspectieven.

Indien iemand van ons veliest, dan verliezen we allemaal. Ongeacht onze achtergrond.

Ik wil dan ook met de woorden van de Amerikaanse feministe, schrijfster, dichter, activiste, Audre Lorde afsluiten.

“I choose the earth, we choose the earth and the edge of each other’s battle. The war is the same. If we lose, someday women’s blood will congeal upon a dead planet. But if we win, there is no telling” (zie ook *Een Leeuw in een Kooi*, Bracke & De Mul, 2009: 92)